

*Dr Veljko Delibašić**

POJEDINA SPORNA PITANJA U VEZI SA OPOJNIM DROGAMA U KRIVIČNOM ZAKONIKU

Apstrakt: U radu se ukazuje na potrebu preciznog definisanja pojma opojnih droga, kao i na pojedine probleme koji su bili prisutni zbog neusklađenosti Krivičnog zakonika i Zakona o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama, pri čemu se dozvoljava mogućnost da se u narednim izmenama Krivičnog zakonika termin opojne droge zameni terminom psihoaktivne kontrolisane supstance. Istovremeno se analizira i jedan broj problema koji se odnose na krivična dela čijim propisivanjem se suzbijaju zloupotrebe opojnih droga, uz predlog kako se uočeni problemi mogu rešiti u praksi. Pri tome se zauzima stav da bi bilo bolje neovlašćeno držanje opojnih droga propisati kao prekršaj, a ne kao krivično delo.

Ključne reči: opojne droge, neovlašćena proizvodnja droga, držanje opojnih droga, omogućavanje uživanja droga.

1. UVOD

Proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga danas su u celom svetu stavljeni pod kontrolu država i međunarodne zajednice, a ograničeni su na količine potrebne u medicinske i naučne svrhe. Delatnosti koje izlaze iz ovih okvira sankcionisane su kao krivična dela, tako da se, kada su u pitanju opojne droge, sprovodi oštra i opšteprihvaćena prohibicija, čiji je cilj prvenstveno zaštita zdravlja ljudi. Imajući u vidu česte izmene zakona u Srbiji, postoji potreba preciznog definisanja pojma opojnih droga, koji može biti različit u zavisnosti od vremena o kojem se govori i zakona koji su u tom trenutku bili na snazi, od čega zavisi postojanje krivičnih dela koja su blanketnog karaktera a čijim propisivanjem se suzbijaju zloupotrebe opojnih droga.

Krivična dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga (član 246. KZ), neovlašćeno držanje opojnih droga (član 246a KZ) i omogućavanje uživanja opojnih droga (član 247. KZ), zbog svojih osnovnih krivičnopravnih karakteristika, kao i ogromnog društvenog značaja koji proizilazi iz efikasnosti njihovog suzbijanja, uvek izazivaju veliku pažnju, kako stručne, tako i opšte javnosti. Kada su u pitanju ova krivična dela, uočava se veći broj problema, a na pojedine je potrebno skrenuti posebnu pažnju. S tim uvezi ukazuje se potreba da se predlože i rešenja kojima bi se uočeni problemi rešili ili makar u dobroj meri smanjili.

* Advokat iz Beograda, veljkodelibasic@open.telekom.rs

2. POJAM OPOJNIH DROGA

Krivični zakonik¹ određuje (član 112. stav 15) da se opojnim drogama smatraju supstance i preparati koji su zakonom i drugim propisom zasnovanim na zakonu proglašeni za opojne droge i ostale psihoaktivne kontrolisane supstance.² Istovremeno, Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama³ propisuje (član 2. stav 2) da su psihoaktivne kontrolisane supstance: 1) opojne droge, odnosno narkotici; 2) psihotropne supstance; 3) proizvodi biološkog porekla koji imaju psihoaktivno dejstvo; 4) druge psihoaktivne kontrolisane supstance. Zbog načina na koji je zakonodavac odredio šta se smatra opojnim drogama u jednom, a šta psihoaktivnim kontrolisanim supstancama u drugom zakonu, u ovom slučaju reči „ostale“ i „druge“ nisu sinonimi. Iz toga dalje proizilazi da je zakonodavac navodeći „opojne droge“ (član 112. stav 15. Krivičnog zakonika) i „psihoaktivne kontrolisane supstance“ (član 2. stav 2. Zakona o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama) upotrebio različite, a istoznačne izraze, pa se pojavljuje potreba da se to ispravi, tako što bi se upotrebio jedan ili drugi izraz. Prednost bi trebalo dati izrazu psihoaktivne kontrolisane supstance⁴, a u tom slučaju izostala bi potreba da se u Krivičnom zakoniku određuje značenje izraza opojne droge, odnosno došlo bi do brisanja člana 112. stav 15, dok bi se istovremeno promenili nazivi i sadržina krivičnih dela čijim propisivanjem se suzbijaju zloupotrebe opojnih droga, pa bi član 246. nosio naziv neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet psihoaktivnih kontrolisanih supstanci, član 246a neovlašćeno držanje psihoaktivnih kontrolisanih supstanci, dok bi se delo iz člana 247. zvalo omogućavanje uživanja psihoaktivnih kontrolisanih supstanci. Pri tome, imajući u vidu trenutno važeće zakone, treba reći da se ovde sada radi o problemu terminološke, a ne suštinske prirode.

U daljem tekstu Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama precizira pojedine izraze, pa tako određuje (član 3. tačka 1) da je opojna droga svaka supstanca biološkog, odnosno sintetičkog porekla koja se nalazi na Spisku psihoaktivnih kontrolisanih supstanci, u skladu sa Jedinstvenom konvencijom o opojnim drogama, odnosno supstanca koja deluje primarno na centralni nervni sistem smanjujući osećaj bola, izazivajući pospanost ili budnost, halucinacije, smetnje u motornim funkcijama, kao i druge patološke ili funkcionalne promene centralnog nervnog sistema. Pod psihotropnim supstancama se podrazumeva (član 3. tačka 2) svaka supstanca biološkog, odnosno sintetičkog porekla koja se nalazi na Spisku, u skladu sa Konvencijom o psihotropnim supstancama, odnosno supstanca koja deluje primarno na centralni nervni sistem i menja moždane funkcije, zbog čega se menjaju percepcija, raspoloženje, svest i ponašanje.

1 „Službeni glasnik RS“, broj 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09 i 121/12.

2 Treba imati u vidu činjenicu da su se opojne droge, do izmena i dopuna Krivičnog zakonika iz decembra 2012. definisale kao supstance i preparati koji su propisima zasnovanim na zakonu proglašeni za opojne droge.

3 Ovaj zakon je stupio na snagu 4. januara 2011, „Službeni glasnik RS“, broj 99/10.

4 Razloge zbog čega termin „opojne droge“ nije sasvim adekvatan videti: D. Radulović /2008/: „Prístup proučavanju društvene kontrole droga II: dekonstrukcija problema – upotreba droga u naučnom diskursu“, *Sociologija*, broj 3, Beograd, str. 239.

Kada je reč o pojmu opojnih droga, u praksi se pojavio ozbiljan problem, koji nije bio terminološke, već suštinske prirode. Naime, postavlja se pitanje da li je od 4. januara 2011. do 1. januara 2013, došlo do delimične dekriminalizacije, imajući u vidu činjenicu da su se, do tog perioda, krivičnopravno sankcionisale zloupotrebe koje su se odnosile na opojne droge, ali i na psihotropne supstance. Pri tome se mora imati u vidu činjenica da su do 4. januara 2011, krivična dela koja se odnose na zloupotrebe opojnih droga obuhvatala one supstance koje su bile proglašene za opojne droge. Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga (član 2), propisivao je da se pod opojnim drogama smatraju supstance prirodnog ili sintetičkog porekla čijom se upotrebom mogu stvoriti stanja zavisnosti koja mogu da izazovu oštećenja zdravlja ili na drugi način ugroze ljudski integritet u fizičkom, psihičkom ili socijalnom smislu, kao i da se pod opojnim drogama smatraju psihotropne supstance. Dakle, prema ovom zakonu, pored opojnih droga, pod tim pojmom su se podrazumevale i psihotropne supstance, i to nije sporno. Međutim, od 4. januara 2011, Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama, čijim stupanjem na snagu je prestao da važi Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga, iz pojma opojne droge izdvaja psihotropne supstance, odnosno precizno definiše opojne droge i psihotropne supstance kao dve posebne i odvojene kategorije, precizirajući da se opojne droge odnose samo na supstance koje se nalaze na Spisku u skladu sa Jedinstvenom konvencijom o opojnim drogama iz 1961. godine, dok se pod psihotropnim supstancama podrazumevaju samo one supstance koje se nalaze na Spisku u skladu sa Konvencijom o psihotropnim supstancama iz 1971. godine. Iz ovoga proizilazi da je potpuno nesporno da su od ovog datuma u pitanju dve različite kategorije supstanci obuhvaćene različitim pojmovima. Uvažavajući načelo zakonitosti u krivičnom pravu, blanketni karakter ovih krivičnih dela i same odredbe Zakona o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama, argumentovano bi se mogao braniti stav da je donošenjem ovog zakona, u spornom periodu, došlo do krivičnopravne dekriminalizacije zloupotreba koje se odnose na psihotropne supstance.⁵

Stav da je od 4. januara 2011. do 1. januara 2013, praktično, došlo do delimične dekriminalizacije zauzima i Apelacioni sud u Beogradu, koji u svom rešenju, posle objašnjenja da je prestao da važi Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga a da je na snagu stupio Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama, konstatuje da „krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 246. stav 1. Krivičnog zakonika postoji samo ako je predmet dela opojna droga, a ne i psihotropna supstanca“.⁶

Iako ovaj stav nije sporan u značajno većem delu sudske prakse, treba reći da su se pojavila i drugačija mišljenja. S tim u vezi interesantna je teza koja se zastupa u jednoj odluci Apelacionog suda u Beogradu, prema kojoj se pod biće krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 246. Krivičnog zakonika podvode i psihotropne supstance.⁷ U toj odluci se ne spori činjenica da se

5 V. Delibašić /2013/: *Suzbijanje zloupotreba opojnih droga sa stanovišta krivičnog prava*, doktorska disertacija, Beograd, str. 34–35.

6 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž broj 5528/2011 od 27. decembra 2011. godine.

7 Odluka se odnosi na sporni period od 4. januara 2011. do 1. januara 2013. godine.

striktnom primenom Krivičnog zakonika i Zakona o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama pod biće ovog krivičnog dela, u spornom periodu, ne mogu podvesti psihotropne supstance. Ipak, pozivajući se na Ustav Republike Srbije,⁸ sud u ovoj odluci objašnjava da se to može učiniti neposrednom primenom Konvencije o psihotropnim supstancama iz 1971. godine i Konvencije Organizacije ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci iz 1988. godine.⁹ Međutim, ovakav stav je potpuno neprihvatljiv jer navedene konvencije ne propisuju biće krivičnog dela, već samo nameću obavezu državama potpisnicama da to urade. Dalje, potpuno je nejasno kako bi trebalo da glasi biće tog krivičnog dela koje bi se „formiralo“ neposrednom primenom pomenutih konvencija i koja bi se sankcija primenila za takvo krivično delo. Drugim rečima, takav postupak na najgrublji način vreda najvažnije načelo krivičnog prava, načelo zakonitosti.¹⁰

U svakom slučaju ovakva situacija bila je nedopustiva za naš krivičnopravni sistem, ne samo zbog toga što to nije imalo opravdanja sa kriminalno-političkog stanovišta, već i zbog toga što su se time kršile međunarodne obaveze koje je naša država preuzela potpisivanjem i ratifikovanjem Konvencije o psihotropnim supstancama iz 1971. godine i Konvencije Organizacije ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci iz 1988. godine. Pri tome, treba imati u vidu i činjenicu da neke psihotropne supstance imaju znatno teže posledice po zdravlje ljudi ukoliko se uzimaju van medicinskog tretmana nego opojne droge. Svakako, u pitanju je bio ozbiljan propust zakonodavca koji se morao ispraviti. Zbog toga je dobro što je Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika¹¹ izmenjen član 112. stav 15. Krivičnog zakonika, tako da on sada glasi da se opojnim drogama smatraju supstance i preparati koji su zakonom i drugim propisom zasnovanim na zakonu proglašeni za opojne droge i ostale psihoaktivne kontrolisane supstance. S tim u vezi, uopšte nema dileme da se pod pojmom ostale psihoaktivne kontrolisane supstance podrazumevaju: a) psihotropne supstance; b) proizvodi biološkog porekla koji imaju psihoaktivno dejstvo i v) druge psihoaktivne kontrolisane supstance.

Zbog problema koji su stvorenu usled neusklađenosti Krivičnog zakonika i Zakona o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama u spornom periodu, ne bi se mogla prihvatiti definicija opojnih droga Delićeve, koja navodi da se opojnim drogama smatraju supstance i preparati koji su zakonom i drugim propisom zasnovanim na zakonu proglašeni za opojne droge i druge¹² zabranjene psihoaktivne kontrolisane supstance.¹³ Ova definicija nije adekvatna, prvo, zato što je u suprotnosti sa definicijom koju daje

8 Ustav Republike Srbije (član 16. stav 2) propisuje da su opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni deo pravnog poretka Republike Srbije i da se neposredno primenjuju.

9 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu, Posebno odeljenje, Kž2 Po1 broj 318/12 od 24. jula 2012. godine.

10 Ova odluka je osporena i trenutno se nalazi pred Ustavnim sudom Republike Srbije.

11 „Službeni glasnik RS“ broj 121/12.

12 Krivični zakonik (član 112. stav 15) navodi „ostale“, što u ovom slučaju nije sinonim, na šta se ukazalo na početku rada.

13 Z. Stojanović, N. Delić /2013/: *Krivično pravo posebni deo*, Beograd, str. 199.

Krivični zakonik¹⁴, a drugo, zato što takva definicija ne obuhvata psihotropne supstance i proizvode biološkog porekla koji imaju psihoaktivno dejstvo, što nema nikakvo kriminalno-političko opravdanje, a time bi bile i grubo povređene međunarodne obaveze koje je naša zemlja preuzela potpisivanjem većeg broja međunarodnih ugovora iz ove oblasti. Naime, Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama (član 2. stav 2) propisuje da su psihoaktivne kontrolisane supstance: 1) opojne droge; 2) psihotropne supstance; 3) proizvodi biološkog porekla koji imaju psihoaktivno dejstvo i 4) druge psihoaktivne kontrolisane supstance, što dalje znači da se definicija opojnih droga, koju navodi Delićeva, odnosi na tač. 1. i 4. citiranog člana, a da su tač. 2. i 3, odnosno psihotropne supstance i proizvodi biološkog porekla koji imaju psihoaktivno dejstvo izostavljeni iz pojma opojne droge.

3. NEOVLAŠĆENA PROIZVODNJA I STAVLJANJE U PROMET OPOJNIH DROGA

Osnovni oblik krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga (član 246. stav 1. KZ) sadrži veći broj alternativno propisanih radnji izvršenja. Kao radnju izvršenja zakon predviđa neovlašćenu proizvodnju, preradu, prodaju ili nuđenje na prodaju opojnih droga. Istovremeno, radnja izvršenja može se sastojati i u neovlašćenoj kupovini, držanju ili prenosu radi prodaje, odnosno u posredovanju u neovlašćenoj prodaji ili kupovini opojne droge. Takođe, radnja izvršenja osnovnog oblika predstavlja i svaki drugi način na koji se neovlašćeno stavlja u promet supstanca ili preparati koji su proglašeni za opojne droge. Suštinski, ovako navedene radnje izvršenja mogu se svrstati u dve osnovne grupe: 1) radnje izvršenja koje su proizvodnog karaktera i 2) radnje izvršenja koje se odnose na promet opojnih droga.¹⁵

Ako bi isto lice učinilo više radnji izvršenja, npr. nakon što neovlašćeno proizvede opojne droge, neovlašćeno ih prenosi radi prodaje, zatim ih nudi na prodaju i na kraju ih neovlašćeno proda, ono bi izvršilo samo jedno krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, dok bi činjenica da je učinjeno više radnji izvršenja mogla da se uzme u obzir kao otežavajuća okolnost prilikom odmeravanja kazne. U tom slučaju, reč je o prividnom sticaju krivičnih dela po osnovu alternativiteta.¹⁶

Pod proizvodnjom opojne droge podrazumeva se proces stvaranja opojne droge koji može biti različit u zavisnosti od toga da li je reč o prirodnim ili veštačkim drogama, a taj proces zavisi i od vrste droge o kojoj je reč. U stvari, proizvodnja opojne droge predstavlja njeno stvaranje iz određene materije, odnosno sirovine, koja može

14 Takva definicija se kratko vreme nalazila u radnoj verziji Predloga zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, ali je blagovremeno zamenjena, tako da se u Zakonu o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 2012. nalazi adekvatna definicija, čime su izbegnuti problemi koji su bili u praksi u spornom periodu, na koje se ukazuje i u ovom radu.

15 V. Delibašić /2010/: „Krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 246. Krivičnog zakonika“, *Branich*, broj 3–4, Beograd, str. 83.

16 V. Delibašić /2013/: *Suzbijanje zloupotreba opojnih droga sa stanovišta krivičnog prava*, doktorska disertacija, Beograd, str. 220.

biti prirodnog ili sintetičkog porekla, ili kombinovanog prirodno-sintetičkog porekla. Bitno je da ta supstanca sama po sebi nema svojstva opojne droge. Prerada opojne droge obuhvata dalju doradu materije odnosno sirovine koja već ima svojstvo opojne droge, ali se to svojstvo procesom prerade pojačava, odnosno modifikuje. U tom slučaju supstanca koja predstavlja opojnu drogu dobija drugi oblik, odnosno agregatno stanje, kada se, npr. od droge koja je u obliku praška prave tablete ili se od droge u tečnom stanju dobija droga u čvrstom stanju. Opojna droga može se prerađivati i na drugi način, kada se odgovarajućim prerađivačkim postupkom i primenom određenih tehnologija, obezbeđuju modifikovana svojstva prvobitne droge.¹⁷

Ovde je važno navesti da se promena agregatnog stanja opojne droge do koje dolazi prilikom neposrednog konzumiranja opojne droge ne smatra preradom opojne droge koja bi se podvodila pod radnju izvršenja ovog krivičnog dela. Naime, može se dogoditi da lice koje želi da konzumira opojnu drogu, npr. heroin, koji se nalazi u obliku praha, zagrevanjem topi ovu opojnu drogu i pretvara je u tečno stanje što mu omogućava da je ubrizga u venu ili da, prilikom upotrebe kreka, prah zagreva kako bi se pretvorio u gasovito stanje radi udisanja. U ovim situacijama promena agregatnog stanja opojne droge ne bi se smatrala preradom opojne droge, već procesom konzumiranja što se ne bi podvodilo pod radnju izvršenja ovog krivičnog dela.¹⁸

U sudskoj praksi poseban značaj ima radnja držanje opojne droge radi prodaje. Držanje je faktička vlast na stvari, u ovom slučaju opojne droge, pa nije od značaja čija je opojna droga, odnosno ko je njen stvarni vlasnik. Ovde se javlja problem razgraničenja sa krivičnim delom neovlašćeno držanje opojnih droga, a još je ozbiljniji problem razgraničenja sa slučajevima koji uopšte nisu obuhvaćeni kriminalnom zonom. Naime, reč je o držanju opojne droge koja nije namenjena prodaji. Iako je to često izgovor koji se koristi u odbrani okrivljenih s ciljem izbegavanja odgovornosti, ne može se osporiti da zaista postoje i takvi slučajevi kada neko drži opojnu drogu ne radi prodaje, već iz nekog drugog razloga. Ne bi bilo opravdano da se pođe od pretpostavke da se opojne droge u većoj količini uvek drže radi prodaje iako se takva tendencija nazire u našoj sudskoj praksi.¹⁹

Odgovor na pitanje da li se opojna droga držala za prodaju ili ličnu upotrebu zavisi od ocene svih okolnosti konkretnog slučaja. Kao kriterijumi koji mogu poslužiti za utvrđivanje ove činjenice mogu koristiti, pored količine, i vrsta opojne droge koja je predmet krivičnog dela, mesto pronalaska opojne droge, izgled okoline gde je droga sakrivena, ličnost učinioca krivičnog dela, a posebno njegova eventualna osuđivost za ovo ili neko srodno krivično delo, zatim okolnost da li je u pitanju zavisnik od opojne droge i slično. Značajan kriterijum jeste i odgovor na pitanje koliko je određene vrste opojne droge potrebno prosečnom konzumentu te droge za nekoliko dana.²⁰

Jedan od kriterijuma može biti i način na koji je droga upakovana. Pri tome, sudska praksa, po pravilu, ovaj kriterijum pogrešno koristi, naročito kada je u pitanju manja količina opojne droge, koja je gotovo uvek upakovana u manje paketiće. Tada

17 M. Škulić /2003/:*Organizovani kriminalitet*, Beograd, str. 146–147.

18 V. Delibašić, *op. cit.*, 221.

19 Z. Stojanović /2012/:*Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd, str. 713–714.

20 *Ibid.*, str. 718.

sudovi ovaj kriterijum koriste krajnje nekritično. Obično se činjenica da je opojna droga upakovana u manje paketiće uzima kao dokaz da je ona pripremljena za dalju prodaju. To apsolutno nije tačno, jer se prilikom takvih tvrdnji zaboravlja činjenica da je i taj držalac kupio drogu upakovanu u manje paketiće, jer se male količine droge mogu kupiti samo u manjim paketićima. Stoga, ovaj kriterijum mora da se primenjuje sa mnogo više opreza i u vezi sa drugim navedenim kriterijumima.²¹

Stav da se ne može samo na osnovu načina na koji je upakovana opojna droga izvesti zaključak o nameri nekog lica da je prodaje, posebno kada je to lice zavisnik od konzumiranja opojnih droga, a u pitanju je relativno mala količina opojne droge, zauzima i Vrhovni sud Srbije u svojoj presudi Kž I broj 2176/05 od 28. novembra 2005. godine.²²

Stavljanje u promet opojne droge razmenom postojaće u slučaju da se vlasnik droge obaveže da pravo svojine na opojnim drogama prenese na saugovarača i da mu u tu svrhu preda opojnu drogu, dok se saugovarač obavezuje da na vlasnika droge prenese pravo svojine na nekoj stvari i da mu je u tu svrhu preda. Stvar koju predaje saugovarač može biti pokretna ili nepokretna, može biti neka druga vrsta droge, ili droga iste vrste ali različitog porekla, odnosno kvaliteta. Prilikom razmene opojne droge za nepokretnu stvar bilo bi neophodno sklopiti i fiktivni ugovor o prenosu vlasništva na nepokretnoj stvari, kada bi se, po pravilu, sklapao ugovor o prodaji ili poklonu nepokretne stvari, s obzirom na to da u ugovoru o razmeni ne bi mogla da se navede opojna droga i da se takav ugovor overi pred sudom, što je uslov za prenos vlasništva na nepokretnostima.²³

Potreba da se razmena droge za nepokretnu stvar kamuflira fiktivnim ugovorom o prodaji ili poklonu nepokretnosti nije razlog da se prihvati stav koji zastupa Marinković, prema kojem se kod razmene za opojnu drogu prima samo druga pokretna stvar.²⁴ Ovakav stav je neprihvatljiv tim pre što Zakon o obligacionim odnosima (član 552. stav 1) propisuje da se ugovorom o razmeni svaki ugovarač obavezuje prema svom saugovaraču da prenese na njega svojinu neke stvari i da mu je u tu svrhu preda, odnosno (stav 2) da predmet razmene mogu biti i druga prenosiva prava. Dakle, razmena se ni sa čim ne ograničava samo na pokretne stvari, nego se dozvoljava da to budu i nepokretne stvari. Naravno, kada je u pitanju krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, pod razmenom se podrazumeva faktička radnja, a ne pravna radnja koja je regulisana Zakonom o obligacionim odnosima. Ono što je ovde bitno jeste da se za opojnu drogu ne može razmeniti novac jer u tom slučaju nije reč o razmeni nego o prodaji opojne droge. Međutim, ovaj oblik krivičnog dela postojaće i u situaciji kada se opojnom drogom plaćaju usluge, npr. kada se opojnom drogom plaćaju usluge prostitucije, što u praksi nije retka pojava.²⁵

21 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 227.

22 G. Stanojčić /2010/: *Krivični zakonik sa sudskom praksom, registrom pojmova i tabelarnim prikazom krivičnih dela*, Beograd, str. 111.

23 V. Delibašić /2010/: „Krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 246. Krivičnog zakonika“, *Branich*, broj 3–4, Beograd, str. 87.

24 D. Marinković /2003/: *Krivičnopravni i kriminalistički aspekti sprečavanja zloupotreba opojnih droga*, magistarski rad, Beograd, str. 102.

25 V. Delibašić /2013/: *Suzbijanje zloupotreba opojnih droga sa stanovišta krivičnog prava*, doktorska disertacija, Beograd, str. 232.

Iz kriminalno-političkih razloga, kao i iz konkretnih razloga lakšeg dokazivanja ovog krivičnog dela propisano je da se učinilac kako osnovnog oblika krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, a tako i njegovih težih oblika, kao i onaj učinilac koji vrši lakši oblik koji se svodi na neovlašćeno uzgajanje određenih biljaka, može osloboditi od kazne ako otkrije od koga nabavlja opojnu drogu (stav 5). Nelogično je i besmisleno što se ovde svrstava i lice koje uzgaja biljke koje predstavljaju sirovinsku bazu za proizvodnju opojne droge, odnosno koje same sadrže opojnu drogu, jer to lice ni po zakonskoj definiciji ne nabavlja drogu, već uzgaja odgovarajuće biljke, što znači da on ne može ni u kom slučaju otkriti od koga drogu nabavlja, već bi jedino, eventualno, mogao otkriti za koga proizvodi sirovine, odnosno uzgaja odgovarajuće biljke ili kome je svoje biljke, odnosno iz njih dobijene produkte prodao, od koga je nabavio seme biljke i tome slično.²⁶

Pri tome treba imati u vidu da je sudska praksa zauzela ispravan stav da se učinilac može osloboditi od kazne samo ako otkrije od koga nabavlja opojnu drogu, a ne i zbog potpunog priznanja izvršenog krivičnog dela i ukazivanja na saizvršioce u izvršenju tog konkretnog dela.²⁷

I pored činjenice da je ovakvo rešenje u velikoj meri zastupljeno i u uporednom pravu, da je zasad dalo zadovoljavajuće rezultate i da u praksi nije zabeleženo da ga sudovi zloupotrebljavaju, ima onih koji ga žestoko kritikuju. Tako Petrović, nakon što konstatuje „uvođenje jednog specijalnog instituta oslobođenje od krivične odgovornosti“, navodi da njegova primena „u najmanju ruku, ne ostvaruje perspektivu pravednosti i srazmernosti celokupne situacije“.²⁸ Citirana autorka pogrešno konstatuje da je uveden „specijalni institut oslobođenje od krivične odgovornosti“, jer takav specijalni institut u našem krivičnom zakonodavstvu ne postoji. Naime, stavom 5. predviđena je samo mogućnost da se učinilac krivičnog dela iz prva četiri stava koji otkrije od koga nabavlja opojnu drogu oslobodi od kazne. Znači, sud nakon što takvog učinioca oglasi krivim, dakle krivično odgovornim za učinjeno krivično delo, može ali i ne mora osloboditi od kazne. Pri tome, sudu stoji na raspolaganju mogućnost, da ukoliko takvog učinioca ipak ne oslobodi od kazne, izrekne kaznu u rasponu koji je predviđen za konkretan oblik krivičnog dela ili da kaznu ublaži ispod propisanog minimuma, odnosno da mu izrekne blažu vrstu kazne. Istovremeno, time što je zakonodavac dozvolio mogućnost da se učinilac oslobodi od kazne, nije sprečio sud da u konkretnom slučaju odmeri kaznu koja će biti i pravedna i srazmerna konkretnom slučaju. Svakako, navedeni prigovori ovom rešenju pokazuju se kao neosnovani i nepotrebni.²⁹

26 M. Škulić /2011/: „Modifikacije krivičnog zakonodavstva Srbije u vreme ekonomske krize – neke greške u srpskom KZ-u i katastrofalno loša koncepcija Nacrta zakonika o krivičnom postupku Srbije, Zaštita ljudskih prava i sloboda u vreme ekonomske krize, Udruženje za međunarodno krivično pravo, Beograd, str. 131–132.

27 Presuda Višeg suda u Nišu K broj 5/11 od 30. marta 2011. i presuda Apelacionog suda u Nišu Kž broj 1369/11 od 18. oktobra 2011. godine.

28 D. Petrović /2010/: „Upotreba opojnih droga, nove dimenzije“, *Pravni život*, broj 9, tom I, Beograd, str. 81.

29 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 258–259.

4. NEOVLAŠĆENO DRŽANJE OPOJNIH DROGA

Krivično delo neovlašćeno držanje opojnih droga vrši onaj ko neovlašćeno drži u manjoj količini za sopstvenu upotrebu supstance ili preparate koji su proglašeni opojnim drogama (član 246a stav 1. KZ). Zakonodavac izričito zahteva za postojanje krivičnog dela da se radi o manjoj količini opojnih droga.

S tim u vezi, ne može se prihvatiti mišljenje Delićeve da su poslednje izmene krivičnog dela neovlašćeno držanje opojnih droga izvršene donošenjem Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika 2012. i da je tom prilikom odredba precizirana utoliko što se za postojanje krivičnog dela više ne zahteva da je u pitanju manja količina opojne droge.³⁰ Naime, ovim zakonom se uopšte nije menjalo krivično delo neovlašćeno držanje opojnih droga, a poslednje izmene i dopune koje se odnose na ovo krivično delo bile su 2009. godine.³¹ Da li se za postojanje krivičnog dela zahteva da je u pitanju manja količina opojne droge je važno pitanje, od čijeg odgovora zavisi o kojem krivičnom delu je reč, a sudska praksa mu poklanja posebnu pažnju.³²

Kada je u pitanju krivično delo neovlašćeno držanje opojnih droga, postoji čitav niz spornih pitanja. Prvo, zakonodavac nije propisao šta se podrazumeva pod pojmom manja količina opojne droge, pa će na to pitanje morati da odgovori sudska praksa. Istovremeno, postavlja se pitanje da li krivično delo postoji ukoliko se ne radi o manjoj količini opojne droge, odnosno ako je u pitanju veća količina. Jezičkim tumačenjem dolazi se do zaključka da u tom slučaju uopšte i nije reč o krivičnom delu. Tek ukoliko bi se dokazalo da se opojna droga u većoj količini drži radi prodaje može se govoriti o krivičnom delu iz člana 246. Krivičnog zakonika. Time se ništa nije dobilo jer je reč o krivičnom delu iz člana 246. Krivičnog zakonika i u slučaju kada je u pitanju manja količina opojne droge ako se ona drži radi prodaje, a cilj držanja opet mora da se dokaže.³³

Dakle, ukoliko neko drži veću količinu opojne droge za ličnu upotrebu on ne vrši ovo krivično delo, jer nije ostvaren uslov da je u pitanju manja količina, niti bilo koje drugo krivično delo. Treba imati u vidu činjenicu da je sasvim moguće i da se u praksi dešava da neko nabavi veću količinu opojne droge radi lične upotrebe i da pri tome i ne pomišlja da opojnu drogu bilo kome prodaje. Ovakva nabavka je, po pravilu, motivisana prvo nižom cenom koja se dobija na tržištu prilikom kupovine veće količine opojne droge, a drugo željom kupca da se što je moguće ređe sreće sa ljudima koji se bave prodajom opojnih droga.³⁴

Jedno od mogućih rešenja ovog problema bilo bi da se posedovanje manje količine opojne droge za sopstvenu upotrebu propiše kao osnovni oblik ovog krivičnog

30 Z. Stojanović, N. Delić, *op. cit.*, str. 202.

31 Videti: „Službeni glasnik RS“ broj 121 od 24. decembra 2012. i „Službeni glasnik RS“ broj 72 od 3. septembra 2009. godine.

32 Videti: presude Apelacionog suda u Beogradu Kž 294/2010 od 4.3.2010, Kž 5477/10 od 13.9.2011, Kž 6956/10 od 22.2.2011, Kž 4719/10 od 18.2.2011. i Višeg suda u Smederevu K 122/10 od 30.4.2010, K 53/10 od 31.5.2010, K 141/10 od 2.7.2010.

33 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 274.

34 *Ibid.*

dela, dok bi se posjedovanje veće količine opojne droge za sopstvenu upotrebu predvidelo kao kvalifikovani oblik krivičnog dela.³⁵ Ipak treba reći da bi najbolje rešenje bilo da se neovlašćeno držanje opojnih droga propiše kao prekršaj a ne kao krivično delo.³⁶

Treba navesti da kod ovog krivičnog dela u većini slučajeva postoji mogućnost primene instituta delo malog značaja. Zakonodavac je propisivanjem uslova za primenu ovog instituta odredio da se on može primeniti na krivična dela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina ili novčana kazna, tako da ne bi smelo da bude sporno da li je moguća njegova primena kod krivičnog dela neovlašćeno držanje opojnih droga.

Ipak, u teoriji je zastupljen i stav o neprimenjivosti instituta delo malog značaja, kod ovog krivičnog dela, prema kojem primena ovog instituta ne bi bila moguća pre svega zbog njegove prirode, odnosno objekta zaštite. Razlog koji se posebno navodi u prilog ovom stavu jeste okolnost da delo malog značaja pored svoje neosporno značajne uloge u krivičnom pravu ima i jedan nedostatak koji se sastoji u tome što se primenom ovog instituta sudskom odlukom oslobađa svake odgovornosti lice koje je ostvarilo krivično delo u objektivno-subjektivnom smislu, što znači da izostaje i bilo kakav vid društvene osude iako je krivično delo učinjeno. Iz toga se izvodi zaključak da bi delo malog značaja, kao osnov koji isključuje postojanje krivičnog dela, trebalo primenjivati samo u slučajevima kada se na osnovu datih objektivnih i subjektivnih okolnosti nedvosmisleno može zaključiti da bilo kakav vid društvenog prekora ne bi bio opravdan, a što prema ovom stavu nije slučaj kod ovog krivičnog dela. Stoga se zauzima stav da bi, kada je reč o manjoj količini opojnih droga, adekvatnije bilo reagovati nekim drugim instrumentima, poput uslovne osude ili sudske opomene koje uključuju i odgovarajući vid društvenog prekora.³⁷

Međutim, s obzirom na to da zakonodavac nije isključio primenu instituta delo malog značaja kod krivičnih dela protiv zdravlja ljudi, ovakav stav je neprihvatljiv. Da li su ispunjeni uslovi za primenu ovog instituta ili ne u svakom konkretnom slučaju faktičko je pitanje i nije prihvatljivo da se jedan opšti institut *a priori* isključuje kod bilo koje grupe krivičnih dela, pa je to slučaj i ovde.³⁸

5. OMOGUĆAVANJE UŽIVANJA OPOJNIH DROGA

Radnja osnovnog oblika krivičnog dela omogućavanje uživanja opojnih droga (član 247 KZ) propisana je alternativno i podrazumeva različite načine ostvarivanja ovog oblika krivičnog dela. Učinilac je svako ono lice koje navodi drugoga na uživanje opojne droge ili mu daje opojnu drogu da je uživa on ili drugo lice ili stavi na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge ili na drugi način omogućuje

35 U Krivičnom zakonu Slovačke (član 171) postoji takvo rešenje. Videti: V. Delibašić, *op. cit.*, str. 154–156.

36 Takvo rešenje postoji, npr. u Crnoj Gori i Hrvatskoj.

37 N. Delić /2011/: „Krivičnopravni aspekt zloupotrebe opojnih droga“, *Kaznena reakcija u Srbiji*, Beograd, str. 189.

38 V. Delibašić, *op. cit.*, str. 287.

drugom da uživa opojnu drogu. S tim u vezi treba ukazati na mogućnost da isto lice izvrši više različitih radnji izvršenja, kada se postavlja pitanje da li je u pitanju jedno ili više krivičnih dela. Po pravilu, tada će se raditi o jednom krivičnom delu, a činjenica da je izvršeno više radnji uzimaće se u obzir kao otežavajuća okolnost prilikom odmeravanja kazne. Tako npr., ukoliko isto lice prvo navodi nekoga da uživa opojnu drogu, pa mu zatim da opojnu drogu i ustupi mu prostorije radi uživanja opojne droge, a zatim mu pomaže prilikom ubrizgavanja droge u venu čini samo jedno krivično delo omogućavanje uživanja opojne droge, jer je reč o prividnom sticaju po osnovu alternativiteta.³⁹

Kriminalno-politički posmatrano dubiozno je inkriminisanje stavljanje na raspolaganje prostorija radi uživanja opojne droge, jer se postavlja pitanje da li to zaista vodi sprečavanju upotrebe opojnih droga, ili još više ugrožava zdravlje i život onih koji koriste drogu. Naime, upravo zbog toga se koriste prostorije koje su nehigijenske, skrivene i u kojima nema uslova da se pozove lekarska pomoć (tavani, podrumi stambenih zgrada i slično) što je u nekim slučajevima izazvalo smrt korisnika opojnih droga. Zbog toga, u praksi bi ovaj oblik trebalo restriktivno tumačiti. On postoji samo kada je prostorija stavljena na raspolaganje isključivo radi uživanja opojne droge. Primera radi, ne može se smatrati da je stan stavljen na raspolaganje radi uživanja opojne droge u situaciji kada vlasnik stana živi u vanbračnoj zajednici sa korisnikom opojne droge i zajednički koriste stan. Moglo bi biti sporno da li ovaj oblik radnje izvršenja krivičnog dela postoji kada je reč o javnom lokalu, odnosno prostoriji čije je korišćenje u određene svrhe u načelu dozvoljeno neodređenom krugu lica, kao što su bioskop, koncertna sala, restoran i slično. Takođe, postavlja se i pitanje da li postoji obaveza vlasnika, odnosno ovlašćenog lica da utvrđuje da li neko koristi prostoriju i za uživanje opojnih droga, a ne samo u svrhu kojoj je prostorija namenjena. Na to pitanje treba negativno odgovoriti. Samo u slučaju kada se prostorija stavi na raspolaganje nekom licu isključivo radi uživanja opojne droge uz postojanje umišljaja u pogledu te okolnosti, moglo bi postojati ovo krivično delo.⁴⁰

Treba reći da je od 2009. do 1. januara 2013. kod ovog krivičnog dela bilo prisutno krajnje dubiozno rešenje o nekažnjavanju zdravstvenih radnika, koje nije imalo nikakvo kriminalno-političko opravdanje. S tim u vezi, ne može se prihvatiti mišljenje Delićeve da je i dalje „odredbom stava 4. predviđeno da se za delo iz stava 1. i 2. ovog člana neće kazniti zdravstveni radnik koji u okviru pružanja medicinske pomoći omogućava upotrebu droge“,⁴¹ jer je izmenama i dopunama izvršenim u decembru 2012. izbrisana ova odredba, što je svakako dobro.

Naime, veoma je teško zamisliti da bi zdravstveni radnik mogao da u regularnom postupku lečenja, odnosno pružanja medicinske pomoći, pacijenta navodi na uživanje opojnih droga ili mu opojnu drogu daje, odnosno izvrši bilo koju drugu radnju koja spada u alternativno propisane radnje izvršenja osnovnog oblika krivičnog

39 V. Delibašić /2012/: „Zaštita ličnosti od omogućavanja uživanja opojnih droga“, *Pravni život*, broj 9. tom I, Beograd, str. 862.

40 Z. Stojanović /2006/: *Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd, str. 578.

41 Z. Stojanović, N. Delić, *op. cit.*, str. 206.

dela omogućavanje uživanja opojnih droga. Postoje brojni lekovi koji po svojim farmaceutskim obeležjima u sadržinskom smislu predstavljaju opojne droge, odnosno prouzrokuju istovetan ili veoma sličan efekat kao i opojne droge, ali ti preparati nisu sami po sebi opojne droge, već predstavljaju regularne lekove, odnosno medicinske supstance.⁴²

S obzirom na to da zdravstveni radnik u postupku pružanja medicinske pomoći može da koristi, prepisuje i daje isključivo regularne lekove i druga sredstva zvanične, odnosno na odgovarajući način verifikovane medicine, postavlja se pitanje kako bi on, i zašto, uopšte bio u prilici da umesto takvih sredstava pacijenta navede da koristi ili mu omogući korišćenje opojne droge. Nameće se i pitanje, ako zdravstveni radnik tako nešto i učini, zašto bi ga trebalo poštediti kažnjavanja, odnosno koji je razlog da tako nešto ne bude krivično delo. Pojavljuje se kao sporno i pitanje da li su time zdravstveni radnici bili motivisali da u postupku pružanja medicinske pomoći, umesto odgovarajućih lekova i drugih sredstava lečenja i pružanja zdravstvene pomoći, koriste opojne droge.⁴³

Posebno je bilo dubiozno što se predviđala nekažnjivost čak i težeg oblika krivičnog dela omogućavanje uživanja opojnih droga, kada je reč o zdravstvenom radniku koji je taj oblik krivičnog dela učinio, tako što je u okviru pružanja medicinske pomoći omogućio uživanje opojnih droga. Dakle, zdravstveni radnik, koji je u okviru pružanja medicinske pomoći, maloletnom licu omogućavao upotrebu opojne droge nije se kažnjavao, odnosno ako je to radio prema više lica ni tada praktično nije postojalo krivično delo takvog zdravstvenog radnika. Isto je važno i ako je radnja zdravstvenog radnika kojom je izvršen osnovni oblik krivičnog dela omogućavanje uživanja opojnih droga izazvala naročito teške posledice. U pitanju je bila potpuno besmislena i krajnje nehumana norma.⁴⁴

6. ZAKLJUČAK

Jedna od osnovnih odlika, zajednička za sva tri krivična dela čijim se propisivanjem suzbijaju zloupotrebe opojnih droga, jeste njihov blanketni karakter. U samom biću ovih krivičnih dela ne navodi se eksplicitno da su u pitanju blanketne norme, ali taj karakter proizilazi iz nužnosti da radnje budu učinjene neovlašćeno da bi se mogle podvesti pod neko od bića ovih krivičnih dela, a kada su te radnje preduzete ovlašćeno, a kada neovlašćeno, određuje se Zakonom o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama. Blanketni karakter ovih krivičnih dela proizilazi i iz sledeće zajedničke karakteristike, a to je objekt radnje, koji je kod sva tri krivična dela određen kao opojna droga.

Zbog načina na koji je zakonodavac odredio šta se smatra opojnim drogama u Krivičnom zakoniku (član 112. stav 15) a šta psihoaktivnim kontrolisanim supstancama u Zakonu o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama (član 2. stav 2.), dolazi

42 Đ. Ignjatović, M. Škulić /2010/: *Организовани криминалитет*, Београд, стр. 212.

43 *Ibid.*

44 *Ibid.*

se do zaključka da je zakonodavac navodeći termin „opojne droge“ u jednom, a „psihoaktivne kontrolisane supstance“ u drugom zakonu, upotrebio različite, a istoznačne izraze, pa se pojavljuje potreba da se to ispravi, tako što bi se upotrebio jedan ili drugi izraz. Prednost bi trebalo dati izrazu psihoaktivne kontrolisane supstance, a u tom slučaju izostala bi potreba da se u Krivičnom zakoniku određuje značenje izraza opojne droge, odnosno došlo bi do brisanja člana 112. stav 15, dok bi se istovremeno promenili nazivi i sadržina krivičnih dela čijim propisivanjem se suzbijaju zloupotrebe opojnih droga.

Pored toga, kada su u pitanju ova krivična dela, uočava se veći broj problema koji se u jednom delu mogu rešiti boljim propisivanjem samih krivičnih dela. Problemi, na koje se u radu ukazuje, mogu se rešiti, ili u dobroj meri umanjiti, ujednačenom sudskom praksom, dok bi na neka sporna pitanja odgovor trebala da da nauka. S tim u vezi, kao prihvatljivo rešenje, koje već postoji, npr. u Crnoj Gori i Hrvatskoj, bilo bi da se neovlašćeno držanje opojnih droga, umesto kao krivično delo, propiše kao prekršaj.

LITERATURA

- D. Ignjatović, M. Škulić /2010/: *Организовани криминалијетей*, Beograd.
- D. Marinković /2003/: *Krivičnopravni i kriminalistički aspekti sprečavanja zloupotreba opojnih droga*, magistarski rad, Beograd.
- D. Petrović /2010/: „Upotreba opojnih droga, nove dimenzije“, *Pravni život*, broj 9, tom I, Beograd.
- D. Radulović /2008/: „Pristup proučavanju društvene kontrole droga II: dekonstrukcija problema – upotreba droga u naučnom diskursu“, *Sociologija*, broj 3, Beograd.
- G. Stanojčić /2010/: *Krivični zakonik sa sudskom praksom, registrom pojmova i tabelarnim prikazom krivičnih dela*, Beograd.
- M. Škulić /2003/: *Organizovani kriminalitet*, Beograd.
- M. Škulić /2011/: „Modifikacije krivičnog zakonodavstva Srbije u vreme ekonomske krize – neke greške u srpskom KZ-u i katastrofalno loša koncepcija Nacrta zakonika o krivičnom postupku Srbije, Zaštita ljudskih prava i sloboda u vreme ekonomske krize, Udruženje za međunarodno krivično pravo, Beograd.
- N. Delić /2011/: „Krivičnopravni aspekt zloupotrebe opojnih droga“, *Kaznena reakcija u Srbiji*, Beograd.
- V. Delibašić /2010/: „Krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 246. Krivičnog zakonika“, *Branič*, broj 3–4, Beograd.
- V. Delibašić /2012/: „Zaštita ličnosti od omogućavanja uživanja opojnih droga“, *Pravni život*, broj 9. tom I, Beograd.
- V. Delibašić /2013/: *Suzbijanje zloupotreba opojnih droga sa stanovišta krivičnog prava*, doktorska disertacija, Beograd.
- Z. Stojanović /2006/: *Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd.
- Z. Stojanović /2012/: *Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd.
- Z. Stojanović, N. Delić /2013/: *Krivično pravo posebni deo*, Beograd.

Veljko Delibašić, PhD

Lawyer from Belgrade

SOME OF THE DISPUTABLE QUESTIONS REGARDING NARCOTIC DRUGS IN CRIMINAL CODE

SUMMARY

It is ascertained in the work that the criminal acts prescribed to surpress the abuse of narcotic drugs have blanket character, and it is for that reason extremely important to correctly define the concept of narcotic drugs. According to Criminal Code (act 112. paragraph 15) by narcotic drugs are considered substances and preparations announced by law and other regulation based on law, as narcotic drugs and controlled psychoactive substances. Given that the Code about controlled psychoactive substances prescribes that the controlled psychoactive substances are narcotic drugs, psychotropic substances, products of biological origin which have psychoactive effect and other controlled psychoactive substances, it is obvious that these definitions are a pleonasm, therefore the work allows the possibility that in the Criminal Code instead of the term narcotic drugs the term controlled psychoactive substances is introduced. While evaluating if it should be done, it stands out that the following fact should be considered. We use the term narcotic drugs in criminal law traditionally in a different way, as well as that this term is used in all other countries, while the term controlled psychoactive substances has a rather medical character, which is all in favour of keeping the term narcotic drugs in the Criminal Code. Following this part the work points out some of the problems related to criminal acts unauthorised production and selling narcotic drugs (act 246. CC), unauthorised keeping of narcotic drugs (act 246a CC) and enabling enjoying narcotic drugs (act 247. CC), with stating the ways of solving noticed problems in practice.

Keywords: narcotic drugs, unauthorised production drugs, keeping of narcotic drugs, enabling enjoying drugs.